

Nr 43.

Ankom till riksdagens kansli den 6 april 1943 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidshjälp m. m. åt vissa pensionärer och understödstagare.

I en den 5 mars 1943 dagtecknad proposition nr 147, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, framlagt förslag beträffande dyrtidshjälp m. m. åt vissa pensionärer och understödstagare.

1:o.

Dyrtidshjälp till vissa pensionärsgupper vid av staten övertagna enskilda järnvägar, m. m. Under punkten 1 av förevarande proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att dyrtidshjälp enligt i propositionen förordade grunder må under budgetåret 1943/44 av trafikmedel utbetalas till vissa angivna pensionärsgupper vid av staten övertagna enskilda järnvägar.

Enligt beslut senast av 1942 års riksdag (prop. nr 125, skriv. nr 144) har särskild dyrtidshjälp beviljats åt sådana tjänste- och familjepensionärer vid av staten övertagna enskilda järnvägar, som icke enligt gällande författningar ägt åtnjuta dyrtidstillägg av statsmedel å dem tillkommande pensioner eller understöd. Bestämmelser i ämnet ha utfärdats genom kungörelser den 28 juni 1941 (nr 648) och den 24 april 1942 (nr 212).

Dyrtidshjälpen har utgått under första halvåret 1941 med 10 procent och under budgetåret 1941/42 med 15 procent samt utgår under löpande budgetår med 20 procent av särskilda tilläggsunderlag, beräknade i enlighet med föreskrifterna i kungörelserna den 18 juni 1925 (nr 275) och den 15 juni 1923 (nr 267). Tilläggsunderlagen äro så utformade, att de sämst ställda erhålla en relativt större förbättring — vid en dyrtidshjälp utgående efter 20 procent uppgå sålunda de faktiska tilläggen till 32 procent av de lägsta pensions- eller understödsbeloppen — och att dyrtidshjälp ej beräknas å högre pensionsbelopp än 400 kronor för månad.

Berättigade till nämnda dyrtidshjälp äro: 1) f. d. befattningshavare, som med pension eller därmed jämförligt understöd avgått från tjänst vid den enskilda järnvägen, innan denna övertagits av staten, eller som övergått i

statens järnvägars tjänst i samband med övertagandet utan att ha erhållit befattning å aktiv stat och sedermera med pension eller understöd avgått från nämnda tjänst; 2) änkor, barn och övriga anhöriga till sådana f. d. befattningshavare, i den mån dessa anhöriga äga åtnjuta pension eller därmed jämförligt understöd i anledning av anställningen vid den enskilda järnvägen; samt 3) änkor, barn och övriga anhöriga till befattningshavare, som avlidit innan järnvägen övertagits av staten, i den mån dessa anhöriga äga åtnjuta sådan pension eller sådant understöd.

Dyrtidshjälp utgår dock icke till tjänste- och familjepensionärer, vilkas pensioner eller understöd uppgå till eller överstiga de sammanlagda förmåner, som vid samma tidpunkt tillkomma motsvarande pensionärer från statens järnvägar, och den utgående dyrtidshjälpen skall alltid begränsas så, att den icke tillika med vederbörandes pension eller understöd överstiger de motsvarande sammanlagda förmånerna för statens järnvägars pensionärer.

Föredragande departementschefen har anfört:

När ifrågavarande tjänste- och familjepensionärer vid av staten övertagna enskilda järnvägar enligt beslut av 1941 och 1942 års riksdagar beretts viss lindring i dyrtidens tryck har det avgörande skälet därtill varit, att dessa pensionärer ansetts böra erhålla sådant stöd, att de i vart fall icke kunde sägas ha kommit i ett försämrat läge genom förstattligandet av vederbörande järnväg. Samma motiv gör sig gällande även för nästa budgetår.

Dyrtidshjälpen har under budgetåren 1941/42 och 1942/43 utgått efter 15 respektive 20 procent. De så bestämda understöden torde vara högre än vad de enskilda järnvägarna hittills i allmänhet beviljat sina pensionärer men ha ansetts skäliga som kompensation för prisstegringen efter krigsutbrottet. Som ett bidragande skäl för höjningen i fjol anfördes, att motsvarande pensionärsgupper vid statens järnvägar erhållit ökade kristillägg på grund av levnadskostnadsstegringen.

Jämväl för nästa år vill jag förorda, att dyrtidshjälp utgår till ifrågavarande pensionärer. Dyrtidshjälpen torde tills vidare böra utgå med samma procentsats som för innevarande budgetår. Jag vill erinra om att kristillägg under budgetåret 1941/42, då dyrtidshjälpen var 15 procent, i genomsnitt utgick med 10,5 procent, och att man för löpande budgetår, då dyrtidshjälpen uppgår till 20 procent, torde kunna räkna med kristillägg av i genomsnitt 16 procent. Enligt i propositionen nr 77 framlagt förslag skola kristilläggen tills vidare under kommande regleringsperiod utgå efter oförändrad procentsats, men för den händelse levnadskostnadsindex skulle stiga till eller över talet 160 i 1935 års serie, ökas med ett ytterligare tillägg på 5 procent. Det synes mig skäligt, att därest en sådan stegring av kristilläggen inträder, dyrtidshjälpen för ifrågavarande pensionärer höjes från 20 till 25 procent. Höjningen bör erhållas respektive, vid nedgång av levnadskostnadsindex, bortfalla vid samma tidpunkt som kristilläggsförhöjningen för statens pensionärer.

Dyrtidshjälpen bör i övrigt utgå efter samma grunder som innevarande budgetår. Därest ytterligare vissa enskilda järnvägar skulle övertagas av staten under loppet av nästa budgetår, synes skäligt att jämväl pensionärerna vid dessa komma i åtnjutande av dyrtidshjälp. Därvid böra dock i möjli-

gen förekommande fall avräknas de bidrag av motsvarande karaktär, som enligt utfästelse av den enskilda järnvägen kunna komma att utgå för tiden efter övertagandet.

Kostnaderna för den av mig förordade dyrtidshjälpen under nästa budgetår, vilka vid oförändrad procentsats torde kunna uppskattas till i runt tal 800 000 kronor, böra bestridas av statens järnvägars trafikmedel.

Till utskottet har från *svenska järnvägsmannaförbundet* inkommit en så lydande skrivelse:

I samband med nedläggandet av Jönköping—Gripenbergs järnväg 1935 samt Bjärred—Lund—Harlösa 1938 överfördes en del av den vid dessa järnvägar anställda personalen i statens järnvägars tjänst. Från Jönköping—Gripenberg anställdes sålunda 26 befattningshavare samt 14 från Bjärred—Lund—Harlösa.

Dessa befattningshavare, vilka voro delägare i enskild pensionsinrättning, erhöilo icke anställning vid statens järnvägar på samma villkor, som gälla för personal, vilken övertagits i samband med förstatligande av enskilda järnvägar. De erhöilo icke anställning på aktiv stat och kommo således icke i åtnjutande av de förmåner, som tillkomma övrig personal vid statens järnvägar, utan erhöilo anställning såsom tillfälliga med rätt till stadigvarande arbete intill den tidpunkt, då de enligt bestämmelserna i resp. pensionsreglementen skola avgå med ålderspension.

Som följd av den tillfälliga anställningen kunna dessa befattningshavare vid avgång med pension icke erhålla fyllnadspension och icke heller den i proposition nr 147 föreslagna dyrtidshjälpen, på grund av att denna endast utgår till befattningshavare och understödstagare vid enskilda järnvägar, som förstatligats. Då det emellertid måste anses i hög grad skäligt, att befattningshavarna vid ovannämnda järnvägar även komma i åtnjutande av den dyrtidshjälp, som övriga pensionärer och understödstagare erhålla, får Svenska Järnvägsmannaförbundet därför anhålla, att riksdagens bankoutskott måtte föreslå riksdagen sådan ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 147 till 1943 års riksdag, att dyrtidshjälp enligt nämnda proposition måtte utgå även till sådana befattningshavare (jämte änkor, barn och andra anhöriga till dessa), som i samband med enskilda järnvägars nedläggande övergått såsom tillfälliga anställningshavare i statens järnvägars tjänst och kvarstå i enskild pensionsinrättning.

Det under förevarande punkt framlagda förslaget i fråga om dyrtidshjälp åt vissa pensionärer vid av staten övertagna enskilda järnvägar har icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet.

Med anledning av svenska järnvägsmannaförbundets framställning anser sig utskottet böra tillstyrka, att enahanda dyrtidshjälp jämväl må utgå till sådana befattningshavare, som i samband med enskilda järnvägars nedläggande övergått såsom tillfälliga anställningshavare i statens järnvägars tjänst och sedermera erhållit pension från enskild pensionsinrättning, ävensom till änkor, barn och andra anhöriga till nämnda befattningshavare, i den mån dessa anhöriga äga åtnjuta pension eller därmed jämförligt understöd i anledning av anställningen vid den enskilda järnvägen. Enligt vad ut-

skottet under hand inhämtat från järnvägsstyrelsen är från styrelsens sida intet att erinra mot en dylik anordning, vars ekonomiska räckvidd torde begränsa sig till de i framställningen omförmälda pensionärsgrupperna.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning, må medgiva, att dyrtidshjälp enligt i propositionen förordade grunder må under budgetåret 1943/44 av trafikmedel utbetalas till här avsedda pensionärsgrupper vid av staten övertagna enskilda järnvägar och vid nedlagda enskilda järnvägar.

2:o.

Procentuella tillägg till vissa pensionärer från Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka m. m. Under punkten 2 av förevarande proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att procentuella tillägg enligt i propositionen förordade grunder må under budgetåret 1943/44 utgå till vissa pensionärer från Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka och från skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall.

Enligt ett av Kungl. Maj:t den 5 maj 1939 godkänt avtal mellan medicinalstyrelsen och styrelsen för Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka rörande statens övertagande av anstalten från och med den 1 juli 1939 förband sig Kungl. Maj:t och kronan att till sju av anstalten pensionerade befattningshavare årligen intill deras död utbetala dem beviljade pensioner. Pensionsbeloppen växlade mellan lägst 300 kronor och högst 1 000 kronor för år och uppgingo sammanlagt till 4 660 kronor (förutom vissa naturaförmåner till en pensionär). Sedan en av pensionärerna numera avlidit, uppgå de kontanta pensionsbeloppen till 3 660 kronor per år.

Enligt Kungl. Maj:ts brev den 5 maj 1939 angående regleringen för budgetåret 1939/40 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel skola kostnaderna för ifrågavarande pensioner bestridas från förslagsanslaget Diverse pensioner och understöd m. m. Tillika föreskrevs att dyrtidstillägg icke skulle utgå å berörda pensioner.

Föredragande departementschefen har anfört:

Vid övertagandet av Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka år 1939 förband staten sig enligt avtal med anstaltsstyrelsen att svara för utbetalningen av vissa pensionsbelopp, som tidigare beviljats åt förutvarande befattningshavare. Den efter krigsutbrottet inträffade prisstegringen har väsentligt minskat värdet av de sålunda utfästa pensionsbeloppen. Ehuru i avtalet icke nämnts något om dyrtidstillägg å pensionerna, synes mig skäligt att ifrågavarande

pensionärer till lindring av dyrtidens tryck dock tillerkännas ett procentuellt tillägg å dem tillkommande pensionsbelopp. Under innevarande budgetår har Kungl. Maj:t på föredragning av chefen för socialdepartementet beviljat sådant tillägg med 20 procent, att utgå av femte huvudtitelns anslag till extra utgifter. Jag vill föreslå, att nämnda procentuella tillägg må utgå jämväl under nästa budgetår. En höjning till 25 procent bör dock få ske under samma villkor, som gäller för förhöjning av den i föregående punkt äskade dyrtidshjälpen till pensionärer vid av staten övertagna enskilda järnvägar.

I samma läge som pensionärerna från Vilhelmsroanstalten befinna sig vissa förutvarande befattningshavare vid skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall och efterlevande till sådana befattningshavare, vilka pensionerats av föreningen till minne av Konung Oskar I och Drottning Josephine, redan innan staten år 1939 övertog egendomen Hall. På ifrågavarande pensioner och understöd om tillhoppa 2 700 kronor utgår enligt beslut av 1939 års lagtima riksdag icke dyrtidstillägg (jfr prop. nr 281; skriv. nr 398). Jag vill föreslå, att jämväl dessa pensionärer erhålla samma procentuella tillägg som pensionärerna från Vilhelmsroanstalten.

Kostnaderna för tilläggen åt båda grupperna, beräknade efter 20 procent, uppgå till ej fullt 1 300 kronor för år och torde få bestridas av förslagsanslaget Diverse pensioner och understöd m. m.

Vad Kungl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet hemställer förty, *Utskottet.*

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Stockholm den 6 april 1943.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar *Åkerberg, Berling, Friggeråker**, *Sundvik, Leander, Nisser** och *Johansson* i Fårekulla;

från a n d r a kammaren: herrar *Paulsen, Andersson* i Falkenberg, *Hall, Andersson* i Munkaljungby, *Sundberg, Mattsson* i Enerйда, *Malmborg* och *Dickson*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.